

SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA

NYHEDSBREV NR. 45, SEPTEMBER 2017

ISSN: 1904-1233

REDAKTØRERNES SPALTE

Kære læsere!

Velkommen til efterårets første nyhedsbrev. Den kommende sæson byder her i efteråret først og fremmest på det Internationale Heraldiske Akademis kollokvium i København den 10. - 13. november på Amalienborg slot. Temaet er de store ridderordener og deres heraldiske traditioner. Det bliver en glimrende lejlighed til at få et overblik over de mange forskellige ridderordener. Inden da kan man i Stockholm deltage i Svenska Heraldiska Sällskapets symposium 'Dödens genealogi och heraldik' på Riddarhuset. Se nærmere i omtalen. Tak for alle bidrag, store som små, alle er lige velkomment. Bidrag sendes til enten info@arsheraldica.dk eller ct.von.christierson@webspeed.dk.

Ronny Andersen & Carl-Thomas von Christierson

INDHOLD

- S. 1: REDAKTØRERNES SPALTE
- S. 2: NYA MEDLEMMAR, IAH KOLLOKVIVUM I KÖPENHAMN
- S. 3: DÖDENS GENEALOGI OCH HERALDIK
- S. 4: NORDISKE HERALDISKE EX LIBRIS
- S. 5: AIH KOLLOKVIVUM I KØBENHAVN
- S. 6: SOCIETAS HERALDICA LUNDENSIS PROGRAM 2017
- S. 7: GOLLCHERVAPNET PÅ MALTA
- S. 9: EN DANSK MAVEORM
- S. 12: THE SOCIETY OF HERALDIC ARTS

NYA MEDLEMMAR SEDAN JUNI 2017

Leif Ericsson, Norrköping, Sverige

Jens Ettrup Svanborg Kirkbro, Holbæk, Danmark

Glenn Hole, Drammen, Norge

Joacim Lundberg, Malmö, Sverige

Roges Nordnes, Rælingen, Norge

Tom Erik Nøkleby, Drammen, Norge

Preben Sloht, Skive, Danmark

Roger Wessbergh, Västerås, Sverige

Nyhetsbrevet hälsar alla mycket välkomna i föreningen.

IAH KOLLOKVIUM I KÖPENHAMN

Vi påminner om att Internationella Akademin för Heraldiks XX Kollokvium avhålls 10 – 13 november på Amalienborgs slott, Christian VIII's Palats. Temat är 'De stora riddarordnarna och deras heraldiska traditioner. Arrangör är Dansk Heraldisk Selskab under protektion av Ordenskanslern, H.K.H. Prins Joachim. Programmet med samtliga föredrag och upplysningar om reception, utflykt och anmälan hittas på <http://heraldik.org/aih2017/>

DÖDENS GENEALOGI OCH HERALDIK

Symposium på Riddarhuset söndagen den 15 oktober 2017

Anonym: Lyckans hjul vid konung Karl X:s död

Svenska Heraldiska Föreningen och Riddarhuset har nöjet att inbjuda till ett heldagssymposium som belyser olika aspekter av kunglig och adlig begravningskultur och dödens avtryck i stamtavlor och andra skriftliga källor.

Program och föredragshållare:

kl. 10.00 Seminariet inleds

- Lena Rangström, fil. dr. h. c., f.v. 1:e intendent, Livrustkammaren: ”I döda regenters sällskap – kungliga begravingar genom 500 år”
- Inga von Corswant-Naumburg, fil. dr. i konstvetenskap: ”Huvudbanerens förändring under 500 år”
- Ingrid Sjöström, docent i konstvetenskap och f.d. chef för Sveriges Kyrkor, Riksantikvarieämbetet: ”Ära och minne – Adliga gravkor från stormaktstiden”

kl. 12.30-14.00 Lunch på egen hand

- Magnus Bäckmark, fil. kand., släktforskare och heraldisk konstnär: ”Dödens avtryck i skriftliga källor”
- Göran Mörner, riddarhusgenealog: ”Utdöd eller fortlevande? – Om Riddarhusets genealogiska arbete”

Paus med kaffe och kaka

- Cecilia Candréus, fil. dr. I textilvetenskap, Uppsala universitet: ”Adliga begravningsfanor”
- Alexander Engström, doktorand i historia, Uppsala universitet: ”Krigets muller och klockors dån – Det akustiska landskapet kring 1600-talets adliga begravningskultur”

kl. 16.30 Frågestund och avslutning

Symposiet är kostnadsfritt och det bjuds på kaffe och kaka (dock ej lunch), men föranmälan är obligatorisk och görs här: [ANMÄLAN](#)

Anmäl dig senast söndag 8 oktober, men det är begränsat antal platser så först till kvarn gäller. För frågor eller om du inte har möjlighet att anmäla dig via internet, vänligen kontakta SHF:s sekreterare Sami Nahas på sami@heraldik.se eller 070-111 29 94.

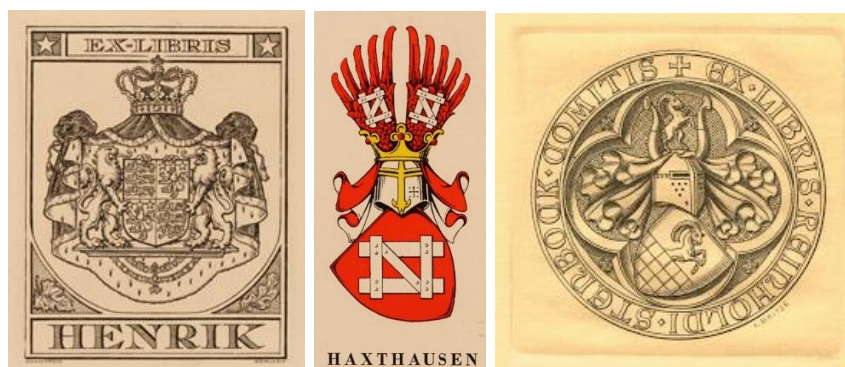
Varmt välkomna!

John Souch (1635): Sir Thomas Aston vid sin hustrus dödsbädd

NORDISKE HERALDISKE EXLIBRIS

– i anledning af *Societas Heraldica Scandinavica* 60-års jubilæum (2019)

I forbindelse med *Societas Heraldica Scandinavica* 60-års jubilæum i 2019 udgives en bog med samling af nordiske heraldiske exlibris. Alle medlemmer af SHS (eller andre interesserede), der selv har et heraldisk exlibris, eller ligger inde med andres, opfordres til at deltage:

- **Indsend et (eller flere) trykte, heraldiske exlibris.** Det er som udgangspunkt (med mindre andet aftales) ikke tilstrækkeligt med en scanning, men skal være et trykt exlibris.
- **Hvert indsendt exlibris skal have medfølgende informationer om: personens/personernes navn, fødselsår, evt. uddannelse og stilling; kunstnerens navn; årstal for fremstilling; våbenets oprindelse; evt. yderligere, relevante oplysninger.**
- **Informationerne præsenteres på nordisk sprog & engelsk**
- **Publicering er gratis—men der uddeles ikke frieksemplarer til bidragydere, d.v.s. man skal selv købe bogen fra SHS.**
- **SHS har redigeringsret & forbeholder sig ret til at afvise indsendte exlibris p.g.a. kvalitet, manglende oplysninger eller pladsmangel e.l.**
- **SHS påtager sig med mindre andet er aftalt på forhånd ikke ansvar for at returnere indsendt materiale.**
- **Bogen udgives i.f.m. SHS' 60-års jubilæum i maj 2019.**
- **Deadline for indsendelse af bidrag: 1.12.2018.**
- **Bidrag sendes til: Societas Heraldica Scandinavica c/o Professor, Ph.D. Peter Kurrild-Klitgaard, Tesdorpsvej 59, DK-2000 Frederiksberg, Danmark.**

SOCIETAS HERALDICA LUNDENSIS

PROGRAM 2017

- 1 sept kl. 11:30 Heraldisk lunch.
27 sept kl. 18:00 Lunds heraldiska seminarium XXIII.
Sol och måne som symbol i nordiska stadsvapen.
Inledning av jur.dr Martin Sunnqvist.
- 6 okt kl. 11:30 Heraldisk lunch.
25 okt kl. 18:00 Lunds heraldiska seminarium XXIV.
Textseminarium: Moderna biskopsvapen i Svenska kyrkan.
Inledning av teol.stud. Claus K. Berntsen.
- 3 nov kl. 11:30 Heraldisk lunch.
22 nov kl. 18:00 Lunds heraldiska seminarium XXV.
Finska storkorsriddare av Dannebrogordens vapen.
Inledning av cand.mag. et art. Carl-Thomas von Christierson.
- 1 dec kl. 11:30 Heraldisk lunch.
20 dec kl. 18:00 Lunds heraldiska seminarium XXVI.
Skånska häradssigill och häradsvapen - dokumentation på ny hemsida.
Inledning av jur.dr Martin Sunnqvist.
- 5 jan kl. 11:30 Heraldisk lunch.
17 jan kl. 18:00 Lunds heraldiska seminarium XXVII.
Delrapport, bokprojekt: Heraldik i kommunala insignier.
Inledning av fil.kand. Lars Trägen.

Om inte annat anges, så avhålls de heraldiska luncherna på Grand Hotel i Lund, och Lunds heraldiska seminarium på Juridicum, Lilla Gråbrödersgatan 4-6, Lund, företrädesvis i Sessionssalen.

Se gärna aktuell information på Societas Heraldica Lundensis facebookside!

Anmälan till shl@heraldik.org eller +46 731 50 29 39.
<https://www.facebook.com/SocietasHeraldicaLundensis>.

Med förbehåll för ändringar.

GOLLCHERVAPNET PÅ MALTA

I Mdina, Maltas ursprungliga huvudstad belägen i höjderna på öns västliga del, ligger Palazzo Falson, en väl bevarad medeltida byggnad i siciliansk-normandisk stil från före johanniterriddarnas ankomst till Malta. Byggnaden är Mdinans näst äldsta med delar från 1300-talet, och hyser i dag Palazzo Falsons Historiska Museum. Museet vill visa fram Maltas kulturella arv genom historiska föremål, inredning, tavlor, böcker, vapen, rustningar och en lång rad objets d'art.

Palatset tillhörde mellan 1927 och 1962 kapten Olof Fredrik Gollscher (1889–1962), vars släkt var hemma från Sverige. Gollcher var tredje generation på Malta sedan hans farfar, skeppsredaren Olof Fredrik Gollcher, år 1854 grundade O. F. Gollcher & Sons på Malta, en shippingfirma som alltjämt är i verksamhet. Olof Fredrik d.y. var en förmögen forskare, konstnär och filantropist, men framför allt en samlare. Vid Gollchers död 1962 övergick huset och dess samlingar till The Captain O. F. Gollcher (OBE) Art and Archaeological Foundation, som år 2001 ingick avtal med Fondazzjoni Patrimonju Malti (Maltese Heritage Foundation) varigenom Patrimonju skulle restaurera Palazzo Falson och inreda det till museum. Det är i dag en av Maltas mest framstående sevärdheter och en pärla bland Mdinans historiska byggnader. Man rör sig fritt på alla våningar, personalen är kunnig, svarar på alla frågor och berättar gärna om huset och dess historia.

Gollcher fick år 1939 et vapen tilldelat av College of Arms, vapenbrevet finns utställt i museet. Vapnet visar på en blå sköld med överst tre gyllene femuddiga stjärnor i sinister sida åtföljt nedan av en fisk på den mittersta av tre vita vågor, ett segelskepp. Hjälmprydnaden är ett segelskepp med en femuddig gyllene stjärna på varje segel, hjälmtäcket är i vitt och blått. På bandet under vapnet ses valspråket FREMAT.

Det latinska verbet fremo av tredje konjugationen har grundbetydelsen att brusa eller ljuda dovt, dåna. Konjunktivformen fremat blir då må han/hon/det/den brusa, etc., och det passar ju fint för ett segelskepp. Men min ursprungliga tanke att ordet skulle vara 'framåt' visade sig inte var helt fel. På Gollcher Groups hemsida står nämligen att läsa: "The Gollcher motto Framåt", which means forward, projects the Group's proactive philosophy to readily anticipate and deal with challenges ahead." Härefter är det bara att konstatera hur skeppsredaren Olof Fredrik Gollcher, familjen och dess företag med detta vapen har ingått en exemplarisk heraldisk förbindelse.

Carl-Thomas von Christiernson
(med tack till Bertil Nilsson)

<http://www.hmml.org/palazzo-falson-historic-house-museum.html>
<http://www.gollcher.com/>

EN DANSK "MAVEORM"

Over en næsten tiårig periode i 1990'erne blev Nakskov Skt. Nikolai kirke omfattende restaureret, og man fandt i 1997 et stort stykke af en gravsten i det gamle stengulv under alteret i koret, hvorpå der var et meget fint udhugget portræt af den afdøde, som tydeligvis måtte være en præst i sit fineste ornat. Stillet overfor spørgsmålet om identifikationen foresloges dengang, at det måtte være den bekendte præst Anders Pedersen Perlestikker (død 1629), hvis gravsten her var fundet. To bevarede, ud af tre initialer på gravstenen er: P.P.P. hvilket jo udmærket kunne passe, når 'Perlestikker' også i samtiden var hans tilnavn, med henvisning til faderens profession og erhverv i hjembyen Svendborg. Anders Pedersen Perlestikker var præst i Nakskov fra 1618 og har efterladt sig en uvurderlig embedsbog med alskens optegnelser om byen og dens indbyggere i perioden 1617-26, som i dag opbevares i Nakskov Lokalhistoriske Arkiv, kendt som "Perlestikkerbogen".

Den bevarede del af gravstenen er velbevaret med klart og tydeligt portrætrelief og indskrift. Gravstenen er af en gråsort stenart, såkaldt skiffermarmor, og er efter fundet blevet opsat på væggen i korets nordside, tæt ned ved gulvet, så alle detaljer er synlige for beskueren. Stenen rummer ikke nogen egentlig gravskrift, men viser præsten knælende på en pude, foran en stenbygget portal. Over hans hoved svæver to engle, der holder en krone, som en sejrskrone, forklaret i indskriften rundt om: Vitæ Corona Tandem Decoratur Tentat(us), i mulig betydning: 'omsider prydet med kronen efter livets prøvelser'. Apostrofen efter Tentat, der ligner et 9-tal er det normale forkortelsestegn for 'us', og altså ikke en del af den korte, følgende del af indskriften. Her læses: IAC:I, der står for Jacob 1, og altså er en henvisning til Jakobs Brev i Det Nye Testamente, hvor skriftstedet i første kapitel, vers 12 lyder: Salig den mand, som holder ud i prøvelse; thi når han har stået sin prøve, skal han få den livets sejrskrans (her: sejrskrone), som Gud har lovet dem, der elsker ham.

Den del af gravstenen, der er bevaret kan kun være et brudstykke, af den oprindelige helhed, som synes at have været udført af en erfaren stenhugger. Formentlig er det den nedre del af stenen, der er fundet, da der helt mangler et større indskriftfelt som normalt efter udformningen vil være foroven, med oplysninger om den begravedes navn og de almindelige personlige data, ægteskab og stilling i samfundet. Disse oplysninger mangler helt, og der har derfor fra starten været en vis usikkerhed om hvem gravstenen kunne have tilhørt. Den nu næsten kvadratiske del af gravstenen er desuden behugget på alle fire sider, så der kan mangle flere elementer af betydning for identifikationen af stenen.

Selv yndede præsten Anders Pedersen at kalde sig Mavorm (jfr.citat nedenfor), og her findes nøglen til den endegyldige identifikation af gravstenen; for kigger man nærmere på de øvrige bevarede dele af udsmykningen, findes her en detalje, som først ved nærmere betragtning lader sig forklare. I dekorationen i øverste venstre hjørne, ses nemlig en mærkelig figur, nærmest at sammenligne med en tepotte, placeret under et træ med en slange, altså Kundskabens træ, og det hele er indskrevet i en kartouche, som et heraldisk våbenskjold med oprullede kanter. Herunder de nævnte initialer P.P., der var baggrund for den foreslåede tilskrivning til Pedersen Perlestikker. Ud fra det bevarede, må initialet på førstepladsen, af de oprindelig tre bogstaver, have været 'bagudhældende', som udmærket kan passe med et stort A. Stort set alle andre bogstaver formet som versaler, ville have efterladt spor foran skilletegnet, men derimod A'et passer i formen. Det må derfor være sandsynligt, at den oprindelige indskrift må være A.P.P., passende med Anders Pedersen Perlestikker.

I nederste hjørne i samme side af gravstenen, som delvis er afslået, er rester af et mindre skriftfelt, ligeledes med oprindelig tre bogstaver, hvoraf A og D er bevaret. Formentlig har der her stået I.A.D., for Anders Pedersens hustru Johanne Andersdatter, som han ægtede 1618, og som efter Perlestikkers død blev gift med borgmester Hans Boesen. Hendes 'våben' er en kartouche, med hvad der ligner en humleranke, og forneden er en lille fugl bevaret.

Om sit mærkelige tilnavn Mavorm forklarer Anders Pedersen Perlestikker i familieoptegnelserne i Perlestikkerbogen, at der er tale om et ordspil på 'mave-orm' fordi faderen på fædrene side var af tysk slægt, som kaldtes "Maffver" og morfar af slægten Worm. Anders Pedersen Perlestikker kalder sig derfor Mavorm, og som han videre forklarer, bruger han det desuden som sit signet og våbenmærke,

som er det, vi ser på gravstenen. Med den gammeldanske tekst her omsat til lettere forståeligt 'nutidsdansk' beretter Perlestikker således: ”Og efterdi mit fædrene (ophav) er af de Maffver og mit mødrene af de Wormer, da plejer jeg at have udi mit signet en mave [maffue], udaf hvilken en slange udæder sig eller snor sig omkring. Thi ligesom af løvers og oksers [fæs] ådsler bliver bier, af heste og æsler bliver skarnbasser og torbister, således bliver der slanger af menneskets rygbens marv, til et tegn, at vores første forældre blev bedragne ved en slange og der med (hår) ført både sig og alle deres efterkommere udi så stor elendighed, som ingen kan frelse os fra foruden Messias, det er Kristus alene. Derfor er mit valgsprog [symbolum] efter mit mærke og navn således: Auxilium Peto Messiaë / Andreas Petrejeus Mavormius, på dansk: Altid Påkald Messiam / Anders Pedersøn Mavorm.”

Et hjerte f.eks. brugt som symbol i ikonografien og emblematikken kan jo næsten have organform, men ligefrem en mavesæk brugt som heraldisk symbol, det er helt usædvanligt. Det er formentlig en af de ældste gengivelser i Danmark, muligt den allerældste, af et regulært anatomisk præparat, flere årtier før 1600-tallets banebrydende anatomiske studier. Og således i sig selv en bemærkelsesværdig seværdighed.

Hvordan ophavssituationen har været for gravstenen kan vi jo kun gisne om. Anders Pedersen Perlestikker døde under pesten som hærgede Nakskov 1629, og som dengang angives at have kostet 441 mennesker livet. Perlestikker var på dette tidspunkt kun 43 år gammel, og det kan vel næppe tænkes, at han selv, med den unge alder, har udtænkt og bestilt sin egen gravsten. Det er jo et ellers ikke ukendt fænomen i 1600-tallet, men i Perlestikkers tilfælde er han jo blevet bortrevet under epidemien i byen, og motivet med Himmelkroningen kan vel også siges at være lidt vel selvforherligende, hvis det var hans eget ønske. Det er vel snarest tænkeligt, at det er enken der har foranlediget gravstenen, sammen med hendes nye mand, borgmester Hans Boesen, der selv var blevet enkemand (1625) ved pestens hærgen.

Det bevarede stykke af Anders Pedersen Perlestikkers gravsten er som nævnt i dag opsat på muren i koret i kirken, ikke langt fra det sted hvor det blev fundet. Og det er ikke utænkeligt, at det netop er denne gravsten, der omtales i beretningerne om den svenske belejring af byen i 1659, under Karl Gustav-krigene, som den ligsten der blev knust og sprængt i stykker, af en bombe, der blev skudt gennem taget og faldt ned i koret i kirken i Nakskov. Våbenskjoldet og symbolikken gør identifikationen helt sikker, og Skt. Nikolai kirke kan således føje endnu et fint portræt til rækken af præsteportrætter i kirken, og tilmed et portræt af forfatteren til den kendte Perlestikkerbog.

Thomas W. Lassen

twlassen@hotmail.com

Note: efter artikel af Thomas W. Lassen, in Lolland-Falsters Historiske Samfund, Årbog 2016. Perlestikkerbogen, Nakskovpræsten Anders Pedersen Perlestikkers optegnelser og regnskaber, udgave ved Hans Knudsen og Albert Fabritius; Kbh. 1954 (Samfundet for dansk Genealogi og Personalhistorie).

Til forklaring: Maveorm (da) = magemask (sv) = magemark (no), er ældre brugt betegnelse for indvoldsorm (da/no), inälvsmask (sv).

THE SOCIETY OF HERALDIC ARTS

Det engelske The Society of Heraldic Arts, der blev grundlagt 1987, har til formål at virke til fordel for heraldiske kunstnere og håndværkere ved siden af at opmuntre til størst mulige kvalitet i heraldisk kunst. The Society of Heraldic Arts fik et våben tildelt i april 2017, hvor især hjelmtegnet anskueliggør foreningens arbejde. Det viser forskellige redskaber: en stenhuggers kølle og mejsel, en glasskærer, en kalligrafipen, pensler, en tegners pen, en brodernål med tråd og en billedskærers hulmejsel og kølle. Den viste udgave af våbenet er tegnet af David Hopkinson.

Foreningen udgiver et glimrende tidsskrift, The Heraldic Craftsman. I det seneste nummer fra juli 2017 er der en artikel om heraldisk metalarbejde og emaljering, en artikel om billedhuggeren Charles Oldham og så har Vladimir Sagerlund bidraget med en artikel om den svenske kongefamilies våbener. Et besøg på The Society of Heraldic Arts hjemmeside <http://www.heraldic-arts.com/> kan varmt anbefales, og her kan også ældre numre af tidsskriftet kan læses.

